

Af Stine Breum Ramsgaard,
cand.psych., ph.d., ekstern lektor;
Psykologisk Institut, Aarhus
Universitet

PH.D.-STAFET

Hvad forsker danske psykologer i? Det skiftes de til at skrive om i denne ph.d.-stafet. Her skriver Stine Breum Ramsgaard om sin ph.d. med titlen *Remembering the Past and Imagining the Future: Life Stories in Community Based and Vulnerable Populations of Adolescents*, der blev forsvaret 13. december 2018 på Aarhus Universitet.

Livshistorier og fremtidsforestillinger hos sårbare børn og unge

Vi fortæller vores livshistorie for at opbygge tillid til og skabe nærvær med andre mennesker. Livshistorier henviser til vores evne til at fortælle en sammenhængende og meningsfuld historie om vores liv. Ens livshistorie danner baggrund for forståelsen af, hvem vi er, samt for evnen til at kunne forestille sig sin personlige fremtid. I de sene barndomsår, fra 10 til 12-års alderen, udvikler børn en begyndende forståelse af, at begivenheder hænger sammen og hører til i den personlige historie. Det er dog først i ungdomsårene, at livshistorien kædes sammen til en meningsfuld fortælling, som er central for ens identitetsoplevelse. Den sociale og kulturelle kontekst spiller en central rolle i udformningen af den personlige livshistorie, idet den omgivende kultur er med til at opsætte rammer, normer og forventninger til, hvorledes livshistorien bør udvikle sig. Kultur er i nærværende ph.d.-projekt repræsenteret ved det kulturelle livsskript, som repræsenterer et "almindeligt liv" i en given kultur. Det kulturelle livsskript afspejler dog et idealiseret liv og består overvejende af positive begivenheder samt den forventede timing af begivenhederne (Berntsen & Rubin, 2004).

Min interesse for selvbiografisk hukommelse og den betydning, vores erindringer har for vores selvforståelse og dermed forståelsen for, hvem vi er i dag, opstod under studietiden, hvor jeg var i praktik ved Psykiatrisk Hospital i Aarhus på Enhed for Angst og OCD. Her blev jeg optaget af patienters erindringer om, hvornår deres angst og ritualer opstod, og betydningen af disse erindringer for patienternes livshistorier og selvforståelse. Jeg skrev efterfølgende et empirisk speciale om selvbiografiske erindringer hos OCD-patienter. Senere fik jeg mulighed for at forske videre i, hvordan børn og unge – og særligt sårbare børn og unge – fortæller deres livshistorie og forestiller sig fremtiden.

I mit ph.d.-projekt, som var vejledt af Annette Bohn og Dorthe Berntsen, Psykologisk Institut, Aarhus Universitet, havde vi fokus på børn og unges eget perspektiv på deres livssituation og fortælling samt deres tanker om fremtiden. Vi ønskede at replicere tidligere danske studier om udvikling af livshistorier hos børn og unge (e.g., Bohn & Berntsen, 2013) samt udvide området til at beskæftige sig med sårbare børn og unge med hhv. angst og i et andet studie børn og unge med flygtningebaggrund, hvor en eller begge forældre har PTSD. Ph.d.-projektet var etableret i samarbejde med Center for selvbiografisk hukommelsesforskning, Psykologisk Institut ved Aarhus Universitet; Center for Psykologisk Behandling til Børn og unge (CEBU) ved Aarhus Universitet; Center for Traume- og Torturoverlever i Odense samt en folkeskole. Alle studier og forskningen er funderet i grundforskning.

I det første studie deltog i alt 162 skolebørn (Ramsgaard & Bohn, a). Børnene og de unge blev bedt om at fortælle en livshistorie om deres personlige fortid og forestille sig fremtiden samt generere det kulturelle livsskript. Resultaterne fra

undersøgelsen viste, at unge fortalte livshistorier om fortiden, som indeholdt både positive og negative begivenheder, og som blev vurderet til at være blandede eller positive i overordnet emotionel tone. Emotionel tone refererer til den overordnede emotionelle følelse (tone) i historien. De fremtidige livshistorier var generelt positive eller meget positive i deres overordnede emotionelle tone og bestod næsten udelukkende af positive begivenheder. Den overordnede emotionelle tone af livshistorierne adskilte sig ikke over alderstrin, og overordnet fortalte 14-årige livshistorier, som var lige så positive som 10- og 12-årige. Herudover fandt vi den forventede aldersmæssige udvikling i livshistorier, idet 14-årige fortalte mere sammenhængende livshistorier end 10- og 12-årige. På tværs af aldersgrupper fandt vi endvidere, at viden om kulturelle normer, i form af det kulturelle livsskript, var relateret til unges personlige livshistorier. Over halvdelen af de begivenheder, som unge forestillede sig i fremtiden, overlappede med begivenheder i det kulturelle livsskript som at få en uddannelse, blive gift og få børn.

Livshistorier hos børn og unge med forskellige udfordringer

I relation til selvbiografisk hukommelse har tidligere forskning fundet, at børn og unge med angst har en tendens til at huske negative oplevelser frem for positive oplevelser, og at de også ift. forestillinger om fremtiden tænker, at de vil opleve flere negative begivenheder sammenlignet med børn og unge, som ikke er angste. I det andet studie i ph.d.-projektet mødtes vi med 9 til 17-årige børn og unge diagnosticeret med en angstlidelse, som skulle til at starte i et tre måneders behandlingsforløb med CBT (Cool Kids Program) (Ramsgaard, Bohn & Thastum, 2019). Resultaterne af studiet viste, at unge med angst havde sværere ved at konstruere en sammenhængende livshistorie i både fortid og fremtid, samt at deres livshistorier var mindre positive sammenlignet med kontrolgruppens. Det betød, at selvom de forestillede sig en overordnet positiv fremtid, var fremtiden stadig mindre positiv hos gruppen af børn og unge med angst sammenlignet med kontrolgruppen. Unge med angst fortalte ligeledes livshistorier om deres fremtid, som inkluderede færre begivenheder fra det kulturelle livsskript og deres livshistorier om fremtiden var også mere abstrakte end kontrolgruppens.

Familiens betydning for livshistorier

Et centralt aspekt i udviklingen af en personlig livshistorie er den familie, man vokser op i. Ens familie præger i høj grad den personlige livshistorie, og hvordan vi forstår fortid og fremtid. Familien er derfor en betydningsfuld ramme for udviklingen af livshistorier og selvforståelse hos børn og unge. I det tredje studie i mit ph.d.-projekt var vi interesseret i at undersøge, hvordan børn og unge med flygtningebaggrund, opvokset i en

familie, hvor en eller begge forældre er diagnosticeret med post traumatisk stress syndrom (PTSD) fortalte deres livshistorier og forestillede sig fremtiden (Ramsgaard & Bohn, b). Mange flygtningefamilier oplever ikke kun mentale lidelser, men også vanskelige livsomstændigheder relateret til arbejde, familie, socialt netværk, indgåelse i en ny kultur samtidig med, at familierne har en usædvanlig historie med mange omvæltninger. Børnene og de unge har ikke selv oplevet begivenhederne relateret til flugt, men tidligere forskning har antydnet, at viden om forældres traumer og familiens historie har betydning for børnenes identitetsudvikling. Vi fandt, at børn og unge med flygtningebaggrund evner at fortælle sammenhængende og overordnet positive livshistorier. Endvidere fortalte de unge i gruppen med flygtningebaggrund livshistorier om fremtiden, som var mere sammenhængende end kontrolgruppens. For både fortidige og fremtidige livshistorier gjaldt det, at livshistorierne havde gennemgående temaer omkring familie, at hjælpe andre og have et godt liv. Herudover fortalte unge med flygtningebaggrund livshistorier, som indeholdt færre begivenheder fra det kulturelle livsskript (dansk norm) end kontrolgruppen, men dette tog ikke højde for temaerne omkring familien og de særlige temaer om at vokse op i en flygtningefamilie.

Overordnet fandt vi i alle tre studier, at deltagerne var håbefulde og positive særligt i forhold til deres fremtid, men at børnene og de unge tog udgangspunkt i deres fortid og nutid, samt de livsomstændigheder de havde i dag, hvad enten det var et liv med angst eller som barn i en flygtningefamilie.

Mit ph.d.-projekt bidrager til den eksisterende viden omkring livshistorier hos børn og unge ved at belyse den aldersmæssige og emotionelle udvikling af livshistorier i barndom og ungdommen. Samtidig er afhandlingen den første til at belyse livshistorier hos sårbare børn og unge. Mit ph.d.-projekt er blot et lille skridt i retningen af at blive klogere på børn og unges perspektiv på både deres fortid og fremtid. Ph.d.-projektet tager udgangspunkt i børnene og de unges egne fortællinger og er dermed et udtryk for børnenes perspektiv på noget så alment som livshistorie. Som nævnt i indledningen fortæller vi mennesker vores livshistorier for at opbygge tillid og skabe nærvær til nære og nye relationer. En dybere forståelse og interesse for børns livshistorie og fremtidsforestillinger kan bruges i arbejdet og forståelsen af børn og unge med udfordringer. I mine øjne vækker ph.d.-projektet mange interessante spørgsmål til fremtidige forskningsprojekter, herunder hvordan viden om livshistorier hos forskellige grupper af børn og unge kan få betydning i en daglig psykologfaglig praksis. ●

Referencer:

- Berntsen, D., & Rubin, D. (2004). Cultural life scripts structure recall from autobiographical memory. *Memory & Cognition*, 32, 427-442. doi: doi.org./10.3758/BF03195836
- Bohn, A., & Berntsen, D. (2013). The future is bright and predictable: The development of prospective life stories across childhood and adolescence. *Developmental Psychology*, 49(7), 1232-1241. doi: dx.doi.org./10.1037/a0030212.
- Ramsgaard, S. B., & Bohn, A. (a) (submitted). The development of past and future life stories in adolescence: Overall emotional tone, coherence and life script events. Manuscript submitted for publication.
- Ramsgaard, S. B., & Bohn, A. (b) (resubmitted). My family matters: Past and future life stories in adolescents with refugee background. Manuscript resubmitted for publication.
- Ramsgaard, S. B., Bohn, A., & Thastum, M. (2019). Past and future life stories in adolescents with anxiety disorders: A comparison with community controls. *Memory*. doi: 10.1080/09658211.2019.1595660